

Streszczenie popularnonaukowe

Tytuł: Rodzina i Gospodarstwo Domowe ludności wiejskiej w Wielkim Księstwie Litewskim w końcu XVIII wieku

Podstawowym celem projektu jest rekonstrukcja struktury gospodarstw domowych i rodzin, populacji wiejskich zamieszkujących wybrane obszary wielkiego Księstwa Litewskiego pod koniec XVIII stulecia. Analiza przeprowadzona zostanie głównie w oparciu o metody kwantytatywne stosowane w demografii historycznej. Pozwoli to uzyskać wgląd w kluczowe zagadnienia, takie jak struktura wieku, płci, przeciętne zaludnienie czy liczbę dzieci w poszczególnych rodzinach. W konsekwencji możliwe będzie ukazanie ogólnej specyfiki demograficznej badanych populacji, prześledzenie cyklu życia jednostek i gospodarstw domowych, a także wyodrębnienie dominującego modelu rodziny i gospodarstwa, na określonych terenach. Odrębnym, również istotnym elementem jest analiza wpływu czynników poza demograficznymi na skład rodzin i gospodarstw domowych. Ocena w tym kontekście dotyczyć będzie między innymi uprawianego zawodu, wyznania, przynależności stanowej, statusu społecznego w obrębie wiejskiej wspólnoty czy stopnia zurbanizowania. Dopełnieniem procesu badawczego będzie porównanie wyników z wybranymi regionami Europy.

Podstawę źródłową niniejszych badań stanowią będą materiały tzw. V Rewizji Dusz. Był to rodzaj spisu ludności przeprowadzonego przez władze carskie w roku 1795 po włączeniu, po III rozbiórce Polski, ziem Wielkiego Księstwa Litewskiego w granice Imperium Rosyjskiego. Ówczesne władze chciały w ten sposób uzyskać informacje na temat potencjału demograficznego nowych ziem, co miało ułatwić zbieranie podatków i pobór do służby wojskowej. Ewidencje prowadzono parafiami. Z każdego dostępnego województwa wybranych zostanie kilka spisów, w miarę możliwości reprezentujących różne rodzaje własności. Łącznie wykorzystanych zostanie przynajmniej 30 formularzy spisowych.

Badania dotyczące geografii form rodzinnych w preindustrialnej Europie mają długą tradycję, mimo to wiele obszarów pozostaje w tym kontekście nieznanymi. Dobrym przykładem są właśnie ziemie Wielkiego Księstwa Litewskiego. Dotychczas ukazała się tylko jedna obszerna monografia, opisująca zagadnienia stricte demograficzne, odnosząca się do ziem litewskich pod koniec XVIII wieku. Pozostałe prace obejmują znacznie szerszy zakres chronologiczny, koncentrując swą uwagę przeważnie na XIX i XX wieku, a do kwestii struktur demograficznych i rodzinnych odnoszą się jedynie częściowo. Między innymi, ta argumentacja uzasadnia potrzebę opracowania wspomnianego zagadnienia.

Wyniki poszczególnych etapów badań zostaną zaprezentowane na specjalistycznych konferencjach krajowych i międzynarodowych poświęconych tematyce społeczno-demograficznej. Rezultaty będą opublikowane w uznanych czasopismach o zasięgu krajowym i zagranicznym koncentrujących się na zagadnieniach demografii historycznej oraz historii rodziny i gospodarstwa domowego a także dziejom Wielkiego Księstwa Litewskiego.